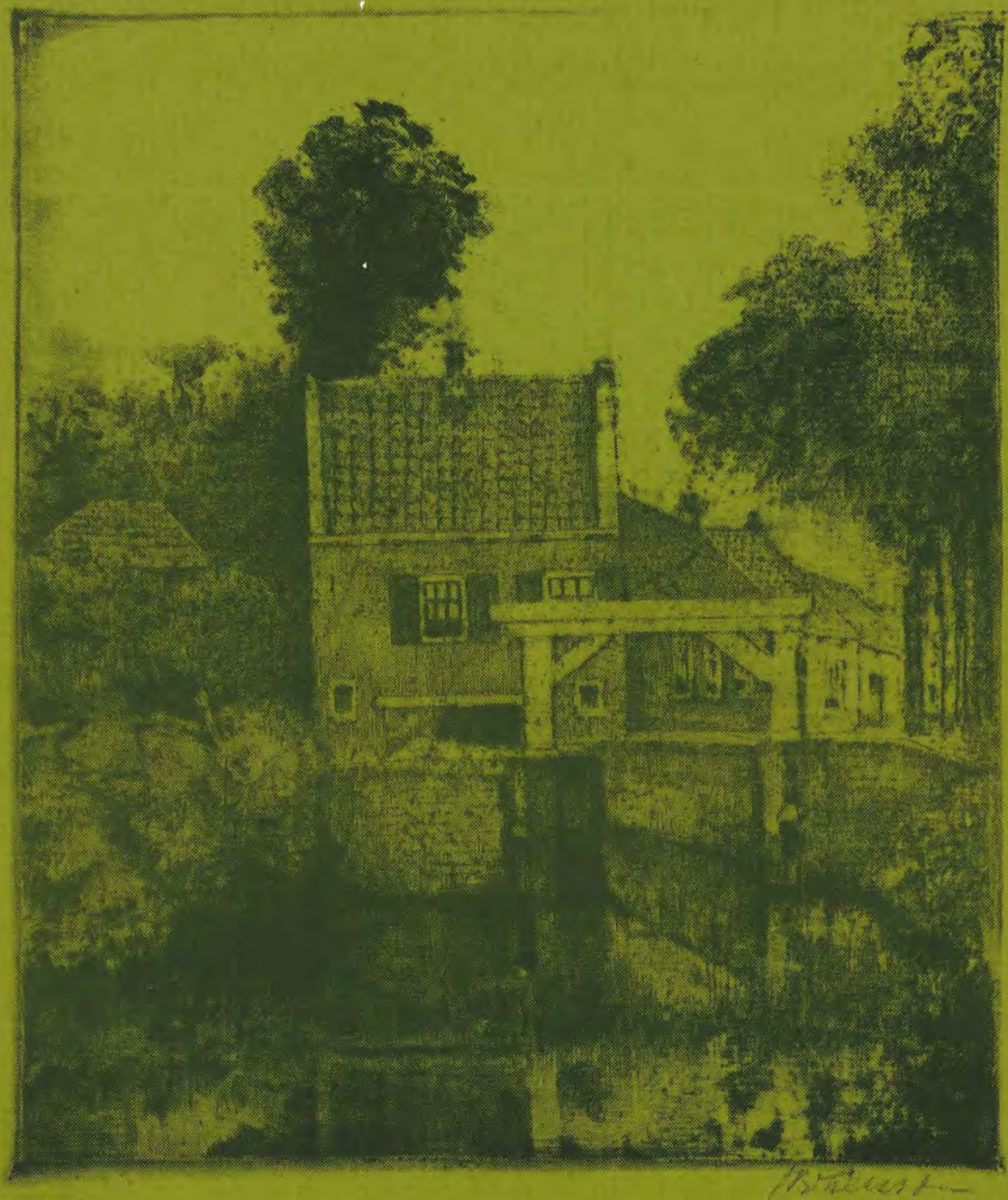

Historische Kring Maarssen

Wilt U...

- een huis, bungalow, flat of boerderij kopen of verkopen?
- een taxatie laten verrichten door beëdigde taxateurs?
- een passende verzekering sluiten?
- een financiering of hypotheek nemen?
- of alleen een persoonlijk advies over deze zaken?

makelaardij in onroerende goederen bv
raadhuisstraat 21a maarssen tel 03465 - 64644
duivenkamp 739 maarssenbroek tel 03465 - 67791

UW MAKELAAR

RADIO

radio- en tv - speciaalzaak

B. Huis in 't Veld - Diependaalsedijk 1

Maarssen — Telefoon 03465 - 62081

**Goud en zilver kopen
is een kwestie van
vertrouwen!**

**KIES DAAROM:
JUWELIER - HORLOGER**

berk

Kaatsbaan 28 - Maarssen - Telefoon 03465 - 61806

Orgaan van de „Historische Kring Maarssen”

(Opgericht 11 sept. 1972, opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en omstreken onder nummer V. 476918)

Verschijnt 4 x per jaar

Bestuur

Drs. D. Dekker, voorzitter
J. H. Sagel, secretaris
Schokkingstraat 17, 3601 XK Maarssen
Tel. : 03465-61457
N. van Tricht, penningmeester
giro: 2907376

Mevr. A. H. Hogenhout-Hofman
Mevr. S. W. Talen-Stooker
A. de Zwart
Mevr. J. G. Zwijns-Brink

Redactie

J. N. Servaas, D. Dekker en A. de Zwart
Redactie-administratie: J. F. Besier, Kemperstraat 2, 3601 WK Maarssen.

Kringnieuws

1. EXCURSIE

Op zaterdagmorgen 17 mei bestaat de mogelijkheid een bezoek te brengen aan het kortgeleden geheel gerestaureerde pand Raadhoven, Herengracht 20 te Maarssen. Na jaren dienst gedaan te hebben als tehuis van het Leger des Heils is Raadhoven nu in gebruik als kantoor voor de Maarssense Woningbouwvereniging Goed Wonen, die het huis in- en uitwendig fraai restaureerde.

De rondleiding in het huis zal verzorgd worden door ons bij Goed Wonen werkzame lid de Heer J. H. van Bommel, die veel weet te vertellen over deze restauratie en de problemen welke zich daarbij voordeden.

U kunt voor dit bezoek terecht van 10.00 tot 12.00 uur bij de ingang van Raadhoven aan de grachtzijde.

2. LEZING

Na vele lezingen over geschiedkundige onderwerpen heeft het bestuur gemeend er goed aan te doen nu eens iemand te vragen een lezing te verzorgen over antiek, een onderwerp, dat vandaag de dag bij veel mensen in de belangstelling staat. Het verheugt ons dan ook bijzonder, dat de Heer A. Pappot uit Vinkeveen naar Maarssen wil komen om op 21 april a.s. om 20.00 uur in de Open Hof ons te vertellen over zijn hobby, de antieke klok.

3. OPBERGBANDEN

De belangstelling voor de opbergbanden voor het Periodiek was zodanig, dat tot bestelling overgegaan kon worden. Technisch bleek het bezwaarlijk om 5 jaargangen in één band op te bergen, hierdoor komen er nu dus banden waarin 4 jaargangen een plaats kunnen vinden. De banden waren intussen ook iets duurder geworden, waardoor we thans in plaats van f 7,50 helaas f 8,00 moeten vragen. Bestellers van banden die niet in de gemeente Maarssen wonen, moeten we ook verzoeken iets aan de portokosten te willen bijdragen. Zodra de banden geleverd kunnen worden, krijgt ieder die bestelde, bericht.

4. CONTRIBUTIE 1980

Bij dit Periodiek treft U op de verzendenveloppe een acceptgirokaart aan voor de contributiebetaling in 1980. Deze kaart is alleen voorzien van Uw naam en adres, zodat U zelf Uw gironummer en het juiste contributiebedrag in moet vullen. Gezien het financiële resultaat van 1979 behoeven wij de contributie gelukkig niet te verhogen. De contributieregeling voor 1980 blijft daarom

a) Gewone leden f 15,00 per jaar

b) Jeugdleden en tevens elk tweede en volgende lid op hetzelfde adres f 7,50 per jaar.

Mocht U echter de vereniging wat extra willen steunen, dan is een iets hoger bedrag uiteraard erg welkom.

J. H. Sagel.

De hegemonie van de Portugese Joden in de gemeente Maarssen in de periode 1700 - 1750

De Nevé Sjalom, de synagoge te Maarssen. In 1720 werd door de Portugees-Joodse gemeenschap het buitenplaatsje Klein Vechtevoort gekocht, dat op de plaats stond waar nu de oude De Ruiterschool staat. In 1736 werd Klein Vechtevoort omgebouwd tot Es-

noga de Marca, de Synagoge te Maarssen. Op deze gravure kijkt U in de Breedstraat richting Bolensteinse straat met links de synagoge en rechts Vechtevoort, de huidige apotheek.

Op onze bijeenkomst van 15 december 1979 hebben we pratende over de geschiedenis van Maarssen, willen aantonen, dat de Portugees-Joodse gemeenschap in Maarssen in de eerste helft van de achttiende eeuw grote macht en aanzien genoot. De bouw van de synagoge in de Breedstraat in die periode onderstreept deze bewering. Afbeeldingen van de synagoge zijn schaars. Wij kennen er slechts één: de kopergravure van Bensdorp en Bulthuis met het onderschrift: De Joodse kerk te Maarssen.

Op de genoemde bijeenkomst bleek, dat leden die dit plaatje bezitten, niet wisten, dat de gravure de Portugees-Joodse synagoge

uit de Breedstraat voorstelt.

We hebben begrepen, dat het op prijs gesteld wordt, als we het gedeelte van de causerie dat over de periode 1700-1750 handelde, op schrift stellen. We proberen in de volgende aflevering zo goed mogelijk aan deze wens tegemoet te komen. Tevens zullen we dan proberen, nu we van onze leden mej. A. Vossestein en de heer Spoelstra enige aanwijzingen hebben gekregen, iets meer te vertellen over het kasteel Snavelenburg, dat tussen het Merwedekanaal en de Straatweg heeft gestaan ter hoogte van het kruispunt bij de Bolensteinseweg.

Belle de Zuylen - Isabelle de Charrière

Wie in de Vechtstreek kent niet de naam en weet vermoedelijk ook wel iets over de persoonlijkheid van Isabella Agneta Elisabeth van Tuyl van Serooskerken, in 1740 op Slot Zuylen geboren? Buiten ons Vaderland en dan hoofdzakelijk in haar tweede vaderland - Zwitserland - kent men haar als Isabelle de Charrière. Vanaf haar huwelijk met de gouverneur van haar broers, Charles-Emmanuel de Charrière in 1771, bewoonde zij het landhuis le Pontet, te Colombier, bij Neuchâtel, waar zij in 1805 is overleden. Tussen die beide jaartallen, 1740 en 1805, speelde zich een leven af vol geestelijke onrust, originaliteit van denkbelden en levensbeschouwing, die haar in de 18e eeuw, de eeuw van verlichting, in de voorste rijen van de vooruitstrevenden bracht.

Haar zeer omvangrijke correspondentie, waarin zij haar ideeën nog zoveel persoonlijker tot uiting bracht, dan in haar roman- geschriften, bleef na haar dood grotendeels ontoegankelijk, totdat rond de eeuwwisseling de Zwitser Philippe Godet, de eerste, grote en nog steeds onvertroffen biografie schreef over Madame de Charrière en haar vriendenkring. Dat bracht de belangstelling voor Belle op gang, zowel in buiten- als binnenland. Nu, in onze tijd, met hernieuwde aandacht voor de 18e eeuw, met onze begrippen over vrouwen-emancipatie en progressiviteit, staan de figuur en de gedachtenwereld van iemand als Belle de Zuylen eens te meer in het middelpunt van velerlei belangstelling. De onderneming om haar verzamelde werken uit te geven is geboren uit deze vernieuwde aandacht en werkt tegelij-

kertijd stimulerend om deze aandacht te verbreiden. De "Oeuvres Complètes" omvatten al haar geschriften en correspondentie, waarvan het 1e deel in maart 1979 verscheen en het 10e en laatste deel rond 1982 voleindigd zal zijn. Zij verschijnen voor eerst nog in het Frans, de taal waarin Belle de Zuylen uiteraard schreef. In die tijd was ook in Nederland in haar kringen de Franse taal gebruikelijk en door haar latere leven in Frans-Zwitserland was zij vanzelfsprekend aan deze taal gebonden. Als kind heeft Belle ongetwijfeld, behalve het gebruikelijke Frans, ook Nederlands gesproken, met huis- en tuinpersoneel, 's zomers op Zuilen, 's winters in het sombere huis aan de Kromme Nieuwe Gracht te Utrecht. Gekend en begrepen heeft ze het zeker altijd; hier en daar komen in haar brieven Hollandse uitdrukkingen voor. Zo schrijft ze aan haar lievelingsbroer Dietie o. a. : "Guillaume (Willem René, haar oudste broer) est toujours à la chasse, à moins qu'il ne soit malade pour avoir trop chassé; alors il reste dans sa chambre ou la mienne. . . dat kan mij geen zier meer schelen. . . " (2 Nov. 1769).

Ze had een tamelijk stijve jeugd. Als 10-jarige ging ze met haar gouvernante, Mlle de Prévost, via Parijs naar Zwitserland, waar ze een tijdlang intens genoot, vrij en frank, voordat ze weer in de rechtschapen, calvinistische sfeer van het ouderlijk huis terugkeerde.

Langzamerhand groeit haar belangstelling voor de filosofie en de natuurwetenschappen. In een brief aan James Boswell,

Belle de Zuylen. Pastel van
Maurice Quentin de La Tour.
1766 (Genève).

schrijft Belle (te Utrecht): "Je vraagt hoe ik leef. Om je daar antwoord op te geven, kijk ik om me heen. Mijn kamer is leuk, men komt er graag binnen. Ik heb goede boeken ... Viermaal per week ga ik na het middagmaal met mijn broers naar de heer Hahn, die ons laat zien wat elektrisch vuur en wat gewoon vuur is". (Alle citaten in Nederlandse vertaling naar S. Dubois, I. Châtelain en A. C. Cosijn). Ook vanuit Zuilen begaf ze zich geregeld naar Utrecht, vaak zelfs te voet, in ruim een uur langs de Vecht wandelend. Inmiddels had ze op een bal in Den Haag Constant d'Hermenches ontmoet, een Zwitsers gardeofficier, 17 jaar ouder dan zijzelf en ongelukkig gehuwd. Vanaf dat moment begon een vaak dagelijkse correspondentie tussen twee verwante, briljante geesten, die zo'n 15 jaar duurde. Tegenover hem kon ze zich uitschrijven, als mens, als vriendin, als vrouw; zelfs huwelijksperikelen werden met hem besproken, alle kandidaten gewikt en gewogen, waaronder ook de Markies de Bellegarde, een goede vriend van d'Hermenches en die door diens huwelijk met Belle d'Hermenches, zelf nog meer contact met haar hoopte te kunnen hebben.

Dagelijkse gebeurtenissen waren onderwerp van hun briefschrijver. Sombere overpeiningen kon ze hierin uiten. In gedachten zien we haar zitten in één van haar kamers boven op Slot Zuilen, met uitzicht op de omringende gracht en de slangenmuur. Vele uren heeft ze daar doorgebracht, lezende, schrijvende, tobbede over de zin van haar leven. Veel opgewekte steun ondervond Belle ook in haar vriendschap met haar lievelingsnicht Anna Elisabeth Christina van Tuyll, in de wandeling Annebetje genoemd. Zij had een vrolijke natuur en beide nichten hebben samen veel afgelachen. In een brief aan Belle schrijft d'Hermenches: "Vanmorgen kreeg ik Twickel (Graaf Carel George van Wassenaer van Obdam) op bezoek, hij heeft veel gepraat over trouwen en een gezin stichten. Hij vertelde me dat hij geen vrouw zou willen met meer hersens dat hij. Hij zou Uw nicht (Annebetje) wel willen, maar hij beweert dat ze 11 glazen bier per dag drinkt. . " In één van haar volgende brieven gaat Belle hierop in: "Ik heb moeten lachen om die 11 glazen bier, want het kan mijn nicht niets schelen of Twickel er 2 of 22 telt, maar niets is zo onjuist. Het is waar dat ze meer eet en

drinkt dan een mooie jonge dame betaamt, ik heb haar gevraagd terwille van haar gezondheid en haar teint haar leefwijze te veranderen en dat heeft ze gedaan. Ze schrijft me dat ze ook minder slaapt dan gewoonlijk om de beweeglijkheid van geest te bewaren die ze bij mij had opgedaan". Een pastel van Liotard op Kasteel Amerongen van Annebetje, tenslotte getrouwd met Frederik Christiaan van Reede, Graaf van Athlone en Heer van Amerongen, toont ons een opgewekte, struise vrouw, met neiging tot gezetheid door het goede leven!

Ook in het gezin van tante Maria van Tuyll, gehuwd met Oom Diederik van Lockhorst, Heer van Maarssen en Termeer, beleefde Belle op korte afstand van Slot Zuilen veel vrolijke momenten die aanleiding gaven tot spitse beschrijvingen aan haar vriend: "We hebben gisteren de Koning van Denemarken (Christiaan VII) gezien - hij lijkt hoogstens 15 maar hij is bijna 20. Hij is buitensporig blond en blank; ik weet eigenlijk niet wat voor fysionomie hij heeft, zelfs niet of hij er wel een heeft. . . We wandelden met hem in de tuinen van Termeer, bij mijn tante Van Lockhorst. Het had geregend, lachend klaagde ik over wat mijn schoenen, die erg mooi waren, te verduren hadden". Belle's nichtje Isabella Agneta van Lockhorst trouwde in 1763 met Jan Elias Huydecoper. Bezoekers komen en gaan. Ook op Slot Zuilen, waar omstreeks 1766 de beroemde pastellist Maurice Quentin de Latour binnenkomt, nadat hij eerder reeds van familieleden portretten gemaakt had. Vele uren zit Belle model; het eerste portret mislukt en wordt vernietigd; een tweede wordt opgezet (thans in Genève). Zij heeft ook les van hem gehad. Belle was geen onverdienstelijk tekenares, waar o. a. enkele portretten van haar moeder en broers op Slot Zuilen van getuigen.

Van alle voor die tijd passende huwelijksvoorstellen kwam niets. Belle's eigen kritische geest gaf daartoe de nodige aanleiding. Tenslotte meende zij bij De Charrière de rust en de vrijheid te kunnen vinden om haar talenten verder te ontplooien en haar denkbeelden te ontwikkelen.

De eerste tijd in Colombier genoot zij van haar omgeving, de Zwitserse lucht, het nieuwe leven. Ze vermaakte zich met wasgoed aan de bron of de binnenplaats van le Pontet, in de moestuin aan de overkant. Binnenshuis waren de omstandigheden niet altijd even eenvoudig. Een oude schoonvader leefde er nog in alle stilte tot 1780; haar oudere schoonzuster Louise, een aimabele vrouw, bemoeit zich veel met de tuin;

haar jongere schoonzuster Henriëtte blijkt steeds meer een wat zure oude vrijster te zijn. Ook haar echtgenoot trekt zich terug in een eigen wereldje, waarschijnlijk ook overrompeld door de overgrote geestelijke levendigheid van zijn vrouw. Mme de Charrière zoekt haar heil meer en meer aan de schrijftafel. Na een eerste geschriftje "le Noble", wat nog in haar Hollandse tijd geschreven is en waarin de adel geheeld werd en dat anoniem verscheen, volgen nu o. a. *Mistress Henley*, *Lettres Neuchâtelaises*, *Lettres écrites de Lausanne*, *Caliste*, alle in briefvorm geschreven; *Trois Femmes*, etc. In de *Lettres Neuchâtelaises* geeft Mme de Charrière een puntig beschreven beeld van de eigentijdse neuchâtelaise coterietjes, de wat opgeblazenheid van de kleinsteedse Zwitserse notabelen. Velen meenden zich te herkennen en haar speelse kritiek werd Isabelle de Charrière niet altijd in dank afgenomen.

Het som bekrompen geestelijke leven van zulke gemeenschappen benauwde haar; de eerste tekenen van een leveraandoening doen zich voelen; haar contact met Constant d'Hermenches was verbroken; er waren moeilijkheden in haar huwelijksleven. Man en vrouw van zo uiteenlopende geaardheid, begrepen elkaar niet meer. Hij, de nauwgezette, rechtschapen mens, wiens blik in begrensde kring rondzag; zij een originele en "progressieve" geest, wier levensbeschouwingen zoveel verder reikten dan de dagelijkse omgeving.

Ontredderd, maar tegelijk nieuwsgierig naar het bizarre, gaat ze naar Straatsburg om Cagliostro te raadplegen, de beruchte avonturier en kwakzalver van Siciliaanse afkomst. Een wonderlijke man, een charlatan, in en uit de gevangnissen van Europa wegens oplichterij en bedrog. Toch was hij vermoedelijk wel behept met hypnotische talenten en hij bezat schrandere inzichten. Belle vond baat bij zijn druppels en heeft hem steeds de hand boven het hoofd gehouden. "Arme Cagliostro", schreef ze, "ik zou wel willen, dat men hem als enige straf oplegde het geheim te verklappen van zijn witte en gele druppeltjes. Wat heb ik eergisteren nog een plezier gehad van enkele daarvan toen ik weer zo'n migraine had".

Toch bleef haar sombere stemming aanhouden en in haar behoefte aan warme hartelijkheid en liefde stond zij open voor een kort maar hevig liefdesintermezzo. Zij ontmoette een veel jongere man, middelmatig begaafd maar knap van uiterlijk. Zijn identiteit is tot nog toe echter steeds onbekend gebleven.

Hij verliet haar om te trouwen: bevreesd voor haar geestelijke superioriteit? Mme de Charrière trok zich eenzaam terug, totdat M. de Charrière besloot als afleiding zijn vrouw mee te nemen naar Parijs. En daar ontmoette Belle al heel gauw de neef van haar inmiddels overleden eerste en grootste vriend, Constant d'Hermenches, de jonge Benjamin de Constant, 27 jaar jonger dan zijzelf, waar d'Hermenches 17 jaar ouder was - maar met wie zij eenzelfde intensief geestelijk contact kon opbouwen, als zij met zijn oom gehad had - een contact dat ongeveer 8 jaar zou duren. Ondertussen namen de revolutionaire verschijnselen in Frankrijk steeds heftiger vormen aan. Vanaf 1790 begon een gestage stroom "émigré's" naar het Oosten uit te wijken. Genève, Lausanne en Neuchâtel stroomden vol. Mme de Charrière had ook op politiek gebied haar eigen filosofische visie, al beweerde ze steeds er geen politieke mening op na te houden. Zij verdedigde de beginselen van Vrijheid - Gelijkheid - Broederschap. Zij zette zich met hart en ziel in om de Franse vluchtelingen onderdak te verschaffen. Ten opzichte van de, om hun adellijke of hoog-aristocratische afkomst vervolgd, had zij echter evenzeer een scherpe kritiek op hun nonchalante, slappe en vaak nog arrogante levenshouding - zelfs in hun "gastland", Zwitserland - als op de extremistische terreur van demagogen als Robespierre en de Jacobijnen. "De wreedheden van de Jacobijnen doen echter niets af aan mijn ideeën over de aristocraten, de prins en de émigré's". Wanneer het Canton de Vaud te vol dreigt te worden met vluchtelingen, komt er een verbod voor de émigré's zich daar langer dan een week op te houden. Belle spant zich tot het uiterste in clandestien onderdak te vinden voor de velen die ze niet zelf kan herbergen op het ruime Pontet. Sommigen onder de émigré's intrigeren haar. Zo ook de "man in de groene jas". "Hij had het niet koud, hij heeft hoegenaamd geen financiële hulp nodig. Hij zoekt een onderkomen... Ik heb een onderdak voor hem gezocht, in het dorp, waar hij veilig is zonder zijn gastheren in verlegenheid te brengen". In de omgeving van de gezusters Girardat wordt teveel "gekletst", dat is dus niet geschikt. Eindelijk vindt ze wat: "De groene jas is voorlopig in veiligheid", schrijft ze aan Benjamin. Maar haar desillusie over de oorspronkelijk hooggestelde idealen van de Franse revolutie stemt haar verdrietig. Zij voelt zich vaak ziek en ellendig. Zij is bang dat Benjamin de Constant haar ontsnappen

zal; hij is haar laatste toevlucht van eenzelfde niveau om haar meningen en gedachten tegen uit te spreken. Benjamin is jong en onstuimig van aard. Na een hoogst ongeregelde en wilde opvoeding vindt hij bij Mme de Charrière een even onrustige, maar beheerste ziel en tegelijk de alomvattende aandacht als van een moeder, die hij zelf zo jong heeft moeten missen. Maar datzelfde jeugdig élan komt juist door deze vriendschap met een rijpere en oudere vrouw van allure tot ontwikkeling. Zijn geaardheid is licht ontvlambaar voor vrouwelijk temperament en het is onvermijdelijk, dat hij zijn heil zal zoeken bij een jongere dan Belle de Charrière. Maar als het haar al pijnlijk viel zijn vriendschap, liefde (?) te moeten missen, hoeveel vernietigender en zielsellender beleefde zij het hem zijn toevlucht te zien nemen bij Mme de Staël, een even turbulente geest als de zijne. De zo typische 18e eeuwse kritische instelling van Isabelle de Charrière had nauwelijks een goed woord voor de romantische opvattingen van Mme de Staël, de bewoonster van het Kasteel Coppet, bij Genève, waar zij haar letterkundige "salon" hield. Het werd stiller en stiller op le Pontet. Nog even komt er weer wat jeugdiger leven in het grote buitenhuis met zijn vergrijzende bewoners. Willem van Tuyll, de oudste zoon van Belle's overleden jongste broer Vincent, komt op bezoek en blijft een klein jaar. Het geeft Mme de Charrière een kans haar pedagogische inzichten in praktijk te brengen. Zelf neemt zij het latijns onderricht aan haar neef ter hand, zij lezen Virgilius; haar echtgenoot doet wiskunde met hem. De jongeman is van goede wille en zijn aanvankelijk bevreesde ontzag voor zijn "formidabele" tante verandert al gauw in welgemeende genegenheid. Zij probeert hem zijn verantwoordelijkheid, juist vanwege zijn afkomst, te doen beseffen en de verplichting zijn verstand en geest daarvoor zo goed mogelijk te ontwikkelen. Na zijn vertrek schrijft ze hem nog dikwijls brieven vol raadgevingen, mischien meer ter bevrediging van de drang haar inzichten op dit gebied samen te vatten dan wel in het vertrouwen Willem van die inzichten te overtuigen. Een prominente figuur is hij echter, ondanks tante Belle's bemoeienissen, niet geworden (Rebels en Beminlijk, 1978, Arbeiderspers, pag. 142, brief aan W. -Rv. T. v. S. rond 1799). Nog stiller en teruggetrokkenener leven het echtpaar en de beide zusters De Charrière op le Pontet. Een enkele maal komt één der oude getrouwen uit de buurt op bezoek. Belle wordt bedlegerig, haar kwaal verheft en in

december 1805 sterft zij, een paar jaar later gevolgd door haar echtgenoot. Geld bleek er niet veel over te zijn zodat veel goederen verkocht moesten worden en er materieel weinig meer van het milieu op le Pontet overbleef.

Maar des te belangrijker blijkt bij voortduuring de waarde van het geestelijk goed, dat Madame de Charrière - Belle de Zuylen achterliet.

I. A. E. de Charrière - Belle de Zuylen.

Oeuvres Complètes. Tome I
Correspondance 1. Publ. par P. H. et S. Dubois, 1979, Amsterdam G. A. van Oorschot.
Belle van Zuylen. Een keuze uit haar werk. (Brieven, pamfletten, toneelfragmenten etc. , ingeleid en vert. door P. H. en S. Dubois, I. Châtelain, J. Vercruysse en D. M. Wood, 1979, Amsterdam G. A. van Oorschot.

A. C. Cosijn-Gouda.

Schouwburg te Maarssen in 1857

In het gemeente-archief kwamen we het volgende document tegen, een op bruin papier gedrukte aankondiging van een toneelvoorstelling.

SCHOUWBURG TE MAARSSEN

onder directie van E. van Beem en Co.

Op hedenavond

De Familie Grandville

of

Liefde en zelfopoffering

Drama-vaudeville in 2 bedrijven

Personen:

Eduard Granville

Juliette

Henri de Marcuil

Marianne, huishoudster

Saint Andiol

Lambert Stuurman

Genoodigden, Koor

de Heer Kettmann

Mejufvr. van Beem

de Heer Overeem

Mejufvr. Proe

de Heer Smits

de Heer van Praag

Na hetzelve

De Weldaden eener goede opvoeding

Vaudeville in één bedrijf

Aanvang des avonds ten $\frac{1}{2}$ 8 ure.

Prijzen der Plaatsen: Eerste Rang f 0. 99; Tweede
Rang f 0. 75; Derde Rang f 0. 50
Vierde Rang f 0. 30.

De plaatsen zijn te bespreken van 's morgens 10 tot des
namiddags 3 ure, mits 10 cents extra voor iedere plaats.

Je wrijft toch wel even je ogen uit bij het lezen van deze aankondiging. Was er dan een schouwburg in Maarssen in 1857? Maarssen en Maarsseveen samen telden toen iets meer dan 3000 inwoners. Nu, in 1980, zijn er 28.000 inwoners en moeten de vier plaatselijke toneelverenigingen hun opvoeringen geven in kleine vergaderzaaltjes met een zeer

Pension Café
Restaurant
"Kouffeld",
Langegracht,
Maarssen.

gebrekkige toneelaccomodatie. Maar als we de correspondentie bestuderen die deze aankondiging vergezelde, dan blijkt al gauw dat het woord schouwburg hier slechts de betekenis heeft van toneelvoorstelling, maar ook dat het gezelschap E. van Beem en Co. een beroepsgezelschap was! De correspondentie maakt tevens duidelijk, dat het gezelschap in voorgaande jaren voorstellingen heeft gegeven. In 1856 zou het succes minder groot zijn geweest, want de Heer van Beem, de directeur, schrijft in slecht Nederlands dat hij nog nooit "zo een personeel" heeft gehad en dat de Edelachtbare burgemeester voor 1858 zeker permissie zal geven daar het gezelschap in 1857 "op de stipste activiteit werkzaam zal zijn". Hij voegt bij zijn brief het repertoire van zijn gezelschap, waaruit we citeren:

Het schoone bloemenmeisje van Parijs - vaudeville in drie bedrijven
De vagebond - drama, 1 bedrijf
De boodschappenlooper uit behoefte - drama, 3 bedrijven
De wittebroodsdagen - vaudeville, 2 bedrijven

Wij hebben naarstig gezocht in het boek van Prof. B. Hunningher: "Een Eeuw Nederlands Toneel" (Amsterdam 1959) naar de namen van deze stukken en die van Van Beem. In het hoofdstuk: "De chaos der komedianten" (1835-1873) staan citaten van Potgieter en Alberdingk Thijm, die het toneel van die jaren hadden gevolgd. De eerste walgde van "eenen schouwburg die schreeuwen synoniem van spreken" had gemaakt en de ander noemde het toneel van die dagen afzichtelijk voor het oog. Van Beem en de zijnen worden in het overzicht niet genoemd. Van Beem die in de Zwanenburgerstraat in Amsterdam woonde, speelde in de hoofdstad blijkbaar geen rol van betekenis en zij die dat wel deden, zoals Veltman en De Vries met hun gezelschappen, konden de toets der kritiek niet doorstaan. Verheffend zal het toneelgebeuren in Maarssen niet geweest zijn, dat geven de drakerige titels van het repertoire ook reeds aan.

Waar werden de voorstellingen in Maarssen gegeven?

Met vrij grote zekerheid mogen we aannemen, dat de voorstellingen gegeven werden in de toneelzaal boven het café Langegracht 20 van Verhoef. Oudere Maarssenaars duiden die zaal aan met: de zaal van Van Zoolingen of de zaal van Kouffeld. Vooral de laatste naam is onverbrekkelijk verbonden met het "uitgaansleven" in Maarssen in de periode 1880-1946. Van de heer Kouffeld jr., eigenaar van de slijterij Kaatsbaan 16, die in maart 1980 het honderdjarig bestaan van zijn zaak gaat vieren, vernamen we dat zijn grootvader op 29-jarige leeftijd als glasblazer uit Loosdrecht kwam en zich toen op 15 maart 1880 als

tapper vestigde op de Langegracht. Een en ander werd hem gemakkelijk gemaakt omdat zijn zuster als echtgenote van huisschilder Maurau reeds in Maarssen woonde. (In 1796 en volgende jaren was een Dirk Maurau schepen van Maarssen. De schilderswerkplaats van de Maurau van 1880 werd in 1948 verbouwd tot de tegenwoordige slijterij). Voorgangers van Kouffeld op de Langegracht waren Dierhof en Elias. Dierhof was eigenaar tot 1864 en van hem zal het gezelschap van Van Beem de toneelzaal in de jaren 1850 gehuurd hebben. Vele Maarssenaars hebben, evenals wij, op het kleine toneeltje, dat amper tweederde van de breedte van de zaal besloeg, hun best gedaan, zo ook in 1946 Nederlands belangrijkste toneelspeelster van die dagen, Charlotte Köhler, die voor het Nut van 't Algemeen een voordrachtavond verzorgde. De grote potkachel in de zaal kon een onverdraaglijke hitte verspreiden. De kleine zaal waar nauwelijks 150 mensen plaats konden nemen, bereikte je na het beklimmen van de trap via een kamertje waar slechts een klein gedeelte van de bezoekers zijn garderobe bergen kon. Bij brandalarm kon men via het balkon langs een brandtrap de Langegracht bereiken. Uit de correspondentie wordt duidelijk, dat de voorstellingen in de jaren 1850 op zomeravonden werden gegeven. Problemen met verwarming en garderobeberging waren er dan niet, maar hoe zou men het probleem van de toneelbelichting hebben opgelost? Voetlicht met kaarsen? Het gezelschap Van Beem kwam waarschijnlijk met de Vechtboot, ofschoon in de jaren 1850 een treinreis Maarssen-Amsterdam al tot de mogelijkheden behoorde.

Dick Dekker.

KLASSEFOTO

Bij de klasfotografie in ons nr. 1 van jaargang 1979 - pag. 17 - waarbij de vraag gesteld werd: Welke klas, welke meester, welke kinderen? heeft één van de "kinderen", de heer Cees v. d. Hoed, in samenwerking met enige klasgenoten de volgende namen gevonden:
 Bovenste rij van links naar rechts: Willem Smorenburg, Dirkjan Lodder, Jan Kruis, Rudolf Pothoven, Anton Hijboer, Gertjan Klarenbeek, Cees v. d. Hoed en Jacob Rovers.
 Meisjes staand van links naar rechts: Catrien Lubbers, Marie Poelgeest, Wieke Looienga, Truus Norbart, Jas Stoker, Tonia Hogendoorn, Miesje m. Müller, Bets van Elst, Rika Koning, Reintje Casius, Cor van Sluis en Marietje Hoekmeijer.
 Meisjes zittend: Marietje IJzerman, Hilda de Bruin, Gijsje Menke, Pluin Poelgeest, Annie van Eembergen, Corrie Hogendoorn en Sipke Dijkstra. Jongens zittend: Juul v. d. Lugt, Herman de Haan, Coob van Zuidam, Jan Hofman, Piet Koning, Cor Stuvers en Aart Zuidam.
 6e klas Openbare School, Breedstraat, 1925. Onderwijzer: de heer Kamminga.

1857: Maarssenbroek en Maarssen een gemeente

Vrij kort na de inlijving bij Frankrijk in 1810 werden de gemeenten Maarssen en Maarssenbroek samengevoegd. Achteraf gezien was dit geen onverstandig besluit van de Franse overheersers. Maarssenbroek was in vele opzichten sterk afhankelijk van Maarssen, zeker in bestuurlijk opzicht. Als zeer kleine gemeente - het inwonertal schommelde tussen de 100 en 200 - was Maarssenbroek niet in staat onderwijs, onderhoud wegen, brandweer- en politiewezen zelf te verzorgen. Toch werd die samenvoeging in 1816 ongedaan gemaakt, waarschijnlijk omdat de fusie van de twee gemeenten onder dwang tot stand was gekomen. Maar in 1857 vormen, volgens artikel 7 der wet van 13 juni, Maarssen en Maarssenbroek een nieuwe gemeente, die de naam Maarssen zal dragen. Expliciet werd, toen er op ambtelijk niveau moeilijkheden ontstonden over de inrichting van de registers van de burgerlijke stand, in een schrijven van het parket van de arrondissements-rechtbank te Utrecht duidelijk gemaakt, dat de gemeente Maarssenbroek niet was "opgelost" in die van Maarssen, maar dat beide gemeenten te samen een nieuwe gemeente vormden. De burgemeester van Maarssen, Jonkheer Mr J. Huijdecoper, die sinds 1856 in functie was, wordt op 23 augustus 1857 benoemd tot burgemeester van de nieuwe gemeente en legt op 5 september 1857 voor de tweede keer de eed af. We hebben gemeend dat raadpleging van het archief van 1856/57 enig licht kan werpen op de algemene toestand in Maarssen rondom dat jaar van vereniging. Alvorens met officiële besluiten en getallen te komen, schenken we dan eerst enige aandacht aan bijzondere voorvallen:

Brandt in de Witte Buurt

Het uitvoerige proces-verbaal van de brand van 17 augustus 1857 verschaft ons inzicht in de levensomstandigheden van Maarssenaars, in het bijzonder van de bewoners van de Witte Buurt, die in 1857 nog genoemd werd Oude Buurt. Met deze naam worden de huizen bedoeld, die bestaan hebben op de parkeerplaats aan de Nassaustraat, gelegen tegenover de Jan Steenstraat. De huizen of, beter gezegd, de huisjes, hadden één verdieping met een zoldertje, waarvan het dak gedragen werd door sparrenstammetjes, daksparen genoemd. In het verbaal zegt de burge-

meester, dat de huizen dienden tot woningen voor arbeiders en ambachtslieden. Gerrit van Vredendaal, schildersknecht, die in één van die huisjes woonde, hoord 's morgens toen hij om kwart voor negen zijn woning naderde "brand" roepen. Het was de veertienjarige Matthijs Visser, buurjongen van Gerrit van Vredendaal, die alarm sloeg. Gerrit snelde bij zijn buurman het trapje op en ontwaarde een zeer dikke rook, die uit een hoop hooi in de hoek van de zolder kwam. Met emmers water, die hem door snel toegeschoten mensen werden aangereikt, wist hij de brand te blussen en daarbij ook de reeds vlam gevat hebbende daksparen. De buurman zelf, W. Visser, de vader van Matthijs, verklaarde dat hij 's morgens om 6 uur zijn woning had verlaten en toen niets van rook of vuur had waargenomen. Bij zijn thuiskomst 's avonds om halfacht was hij erg geschrokken, toen hij met de brand geconfronteerd werd. Daar omwonenden en de burgemeester vermoedden dat er sprake was van brandstichting, werd Visser danig aan de tand gevoeld. Op de vraag of hij 's morgens vóór zijn vertrek nog op het zoldertje was geweest, antwoordde Visser, die marskramer was, dat hij daar even was geweest om enige halve centen (!) uit een kist te halen die hij nodig had voor zijn handel. Buren hadden in de nacht vóór de brand veel geschreeuw en lawaai gehoord, afkomstig uit het huis van Visser. Ondervraagd hierover, antwoordde Visser daarvan niet te weten omdat hij 's nachts eerst om twee uur was thuisgekomen. Moeilijk werd het voor Visser toen hem gevraagd werd, waarom er hooi op het zoldertje lag met daaronder enige turven. Visser antwoordde: "De turf is overschot van mijn wintervoorraad en het hooi is bestemd voor mijn geit. Mijn vrouw, die niet te vertrouwen is als zijnde niet goed bij haar hoofd, heeft het op zolder gelegd". Een andere buurman, Jan Adams, scharenslijper van beroep, verklaarde dat hij geholpen had met blussen en na afloop op het zoldertje een smeulende turf had aangetroffen onder een kistje. Buurman Roelof Redeman, klompenmaker en Willem van de Velde, nachtwaker, verklaarden dat de daksparen gebrand hadden en dat er een paar handwagens hooi lagen op de turven, die door de hitte zó verteerd waren, dat je ze met de hand stuk kon knijpen.

Visser moest op de vragen, of hij zijn huis verzekerd had en tegen welke waarde, toegeven dat hij enige weken geleden bij de heer Velzen te Loenen voor f 800 een verzekering had gesloten. De verklaring van zijn echtgenote, Aagje Jongkees, maakte het vermoeden van brandstichting alleen maar sterker. Zij had, zo beweerde ze, enige dagen geleden het hooi uit vrees voor brand van zolder gehaald en in een hok buiten gebracht. Haar man echter had het hooi door de kinderen weer naar zolder laten brengen. Marskramer Visser moest enige dagen later bij de Officier van Justitie te Utrecht verantwoording afleggen.

Een vechtpartij

De vechtpartij bij de Vechtrug op zondagavond 25 oktober 1857 deed letterlijk en figuurlijk veel stof opwaaien, maar is toch alleen vermeldenswaard omdat er getuigenverklaringen kwamen van mensen, van wie de namen in de Maarssense geschiedenis van de laatste twee eeuwen steeds terugkeren. Gerrit Klarenbeek, schippersknecht, Hendrik Steenbrink, arbeider en Hermanus van Westing, kleermaker en klepperman, kwamen met belastende verklaringen voor de gebroeders V., de toedracht van het handgemeen op die zondagavond toelichten. Hierbij bleek, dat Louis Schrieber, veldwachter van Maarsseveen bij zijn poging de vechtpartij te beslechten, danig in het nauw gebracht werd door de gebroeders V., die hun plaatsgenoot K. op brute wijze hadden mishandeld.

Nieuwe industrie in Maarssen?

Op de Zandweg tussen Huis ten Bosch (bij de Langegracht) en Overkerk (bij de uit gebruik genomen Dr van Lingbrug) was in 1857 het grootste deel onbebouwd. De sloop van de grote, beroemde buitenplaats Luxemburg, links van Overkerk gelegen, die in 1825 was ingezet, deed vele bijgebouwen en de bij Luxemburg behorende boerderij verdwijnen. In 1857 behoorde bij Huis ten Bosch nog een grote boomgaard, die zich uitstreckte tot de huidige kwekerij van Scholten, Zandweg 39, vlakbij de Termeerbrug. Het huis no. 39, waarschijnlijk vroeger Vechtwens genoemd, werd in 1857 bewoond door warmoezenier Lettinck.

De bewoner van Huis ten Bosch, kantonrechter Mr J. H. van Ewijk, en Lettinck verzetten zich tegen een mogelijke vestiging van een nieuwe industrie langs de Zandweg. De gebroeders Brinkhoff (genealogisch is vastgesteld dat zij dezelfde voorvaders hadden als de familie Brinkhof die nu een aanne-

mingsbedrijf heeft in Maarssen) wilden rechts van Lettinck een fabriek beginnen waar stoom- en andere werktuigen gemaakt konden worden en tevens een bedrijf waarin ze met een stoommachine koren konden malen en rijst pellen. Ze wilden dat dus doen op de plaats waar eerder de Koninklijke Rijtuigfabriek van Soeders had gestaan (zie jg. 4 no. 4). Toen Soeder vertrok, was daar een nieuwe fabriek gekomen, genaamd Nieuwhoop, waar werktuigen gemaakt werden. Nieuwhoop (what is in a name?) was in december 1856 afgebrand. Het verzet van Ewijk en Lettinck, die gesteund werden door dokter Prillewitz, in de stukken genoemd apotheker te Maarssen, was zo groot dat de gebroeders Brinkhoff geen toestemming kregen. De motieven van de Kantonrechter en de warmoezenier waren: het gevaar van een nieuwe brand, kwalijke dampen, lawaai en vermindering van waarde van hun huizen, kortom in modern nederlands: milieu-vervuiling, geluidsoverlast en vermindering van economische waarde. Op de open plek werd enige jaren later een villa gebouwd (no. 38) die de naam... Nieuwhoop kreeg!

De meer officiële gegevens over 1857 zijn niet oninteressant. De nieuwe raadsleden na de samenvoeging van beide gemeenten werden: G. W. van Winsheym, A. B. de Joncheere van Oostwaard, D. E. van Voorthuijsen (bewoner van Huis ter Meer), C. A. Temminck, Fr. L. Tissot van Patot en S. P. Leedemans. Tot wethouders werden gekozen: Winsheym en De Joncheere. Secretaris: A. v. d. Geer en gemeentebode: F. J. Dijkstra.

De staat van het politiewezen in de gemeente Maarssen geeft aan dat de 52-jarige Abraham Kemming veldwachter was. Zijn tractement was f 200 's jaars. Voor kleding en andere verdiensten ontving hij f 35 's jaars. Kemming die 32 jaar militaire dienst had verricht, genoot als oud onderofficier een pensioen van f 180 per jaar. De in 1852 benoemde veldwachter "genoot" in totaal dus een inkomen van f 415 per jaar. De nachtwachten waren: Bastiaan de Haan, oud 54 jaar, Hermanus van Westing, 48 jaar, Willem van de Velde, 37 jaar en Abraham Schipper 46 jaar. De nachtwachten werden per jaar aangesteld. Hun beloning was 60 cent per nacht in de 6 donkere maanden: januari, februari, maart en oktober, november en december. In de andere maanden 25 cent per nacht. Daar kon je geen dikke boterham aan overhouden, vooral als we de opmerking op de staat van het politiewezen lezen, dat er elke nacht slechts één

nachtwacht dienst deed. Gedurende de wintermaanden werden door de veldwachters van Maarssen en Maarsseveen over en weer nachtdiensten gedaan.

Maarssen had een Bank van Lening. De bankhouder was L. Koster. Waar de Bank gevestigd was, hebben we niet kunnen ontdekken. Wel de opmerking van burgemeester Huijdecoper, dat de bankhouder het algemeen vertrouwen genoot, waardoor veel "panden" uit andere gemeenten werden beleend. De Bank rekende 14% interest in het jaar 1856. Toen werden 3382 "panden" beleend. Het getal geloste goederen bedroeg 2106. De som op de beleende goederen bedroeg f 11.247,05, terwijl het bedrag van terugbetaalde gelden voor geloste panden f 6.989,- was. De bank genoot aan interest f 672,76.

De dorpsschool aan de Breedstraat, hoofd de heer Jacob Broedelet, werd bezocht door 112 jongens en 98 meisjes. Over de bezetting van de Dameskostschool (nu kap-salon Agterberg) en de Jongheherenkostschool (nu apotheek Vechtevoort) vonden we de volgende gegevens:

Dameskostschool: hoofd juffrouw de Rooij,

die bijgestaan werd door de dames Maria Burgerhoudt, Magdalena Lutquars, Maria Enthoven en Augusta Dardel. Het aantal inwonende leerlingen bedroeg 24, waarvan 1 in de leeftijd van 6 - 12 jaar en 23 ouder dan 12 jaar. Er waren ook dagleerlingen uit Maarssen en omstreken, te weten 2 in de leeftijd van 6 - 12 jaar en 6 ouder dan 12 jaar.

De Jongheherenkostschool: hoofd de heer Peters, bijgestaan door ondermeester Arie van de Pouwert. Er waren 15 leerlingen uit Maarssen en omstreken, waarvan 6 ouder dan 12 jaar en 11 inwonende leerlingen, waarvan 8 ouder dan 12 jaar.

Om in mineur te eindigen: er werden in Maarssen vele bedelaars of landlopers aangehouden volgens een officieel rapport. Het aantal was niet op te geven omdat de aanhoudingen dagelijks plaatsvonden. Deze arme mensen werden naar hun woonplaats "voortgeholpen", zoals het rapport luidt. Voor 5 bedelaars liep het slechter af, want ze werden aan de justitie overgeleverd.

Dick Dekker.

Op een foto in no. 1 van jaargang 1979, pag. 22, lieten we een gedeelte van een wit huis zien met het jaartal 1682. Op de vraag welk huis dit jaartal draagt, zijn slechts twee antwoorden binnengekomen!

Het jaartal staat op de voorgevel van Klein-Gansenhoeft, de witgeschilderde boerderij van de heer H. Spelt, Zandpad 32. De boerderij behoort tot het langhuistype, heeft een opkamer met daaronder een kluisvelder. Aan de lange zijde rechts bevindt zich de toegang met boven- en onderdeur. De boerderij heeft een zadeldak van gepleisterd riet, met vorstpannen. Een uniek monument in onze gemeente!

Foto van een schilderij van Willem van Leusden - een surrealistische weergave van het oude gemeentehuis tevens dorpsschool aan de Breedstraat. Willem van Leusden maakte het schilderij in de periode toen er nog avondschool werd gehouden. Het balkon is in 1948 verwijderd. Van Leusden vertelde dat hij vaak tegenover het gebouw stond te wachten op de autobus die hem naar Utrecht moest brengen.

Onze plaatsgenoot, de heer B. Kruik, oud adjunct-direkteur van het Tuinbouwonderwijscentrum, schetst in het hierop volgende artikel het wel en wee van de Lagere Tuin-

bouwschool voorzover zich dat op Maarsseus grondgebied afspeelde. Het omvat de periode maart 1948 - september 1967.

Geschiedenis van de Lagere Tuinbouwschool

In onze gemeente zou nu een bloeiend, milieuvriendelijk Tuinbouwonderwijscentrum hebben gestaan met 52 personeelsleden, 986 leerlingen, annex kassencomplex en een unieke tuin met honderden planten, alle op naam, als het gemeentebestuur in de jaren 1959/60 toestemming gegeven had tot de bouw van een nieuwe school aan de Daalseweg in Oud-Zuilen. Ook het Utrechts Landbouwenootschap was dan wellicht daar gevestigd in plaats van thans in Zeist.

Het begin: 1 maart 1948

De Lagere Tuinbouwschool te Zuilen, uitgaande van het Utrechts Landbouwenootschap, dat in die dagen gevestigd was aan de Catharijnekade 5 te Utrecht (thans winkelcentrum Hoog Catharijne), werd opgericht in 1948.

Als directeur werd aangetrokken de Heer J. van Donk, afkomstig uit Veen, N. Br. Hij werd benoemd per 1 maart 1948 en verhuisde naar een pension in Maarsseveen (thans Maarssen), Heerengracht 22.

In een cafézaaltje van het huidige "Wapen van Maarssen" (Café Huibers), hoek Nassaustraat-Rembrandtsingel, begonnen de lessen. Er moest heel wat geïmproviseerd worden die eerste jaren. De school te Maarsseveen werd 12 april 1948 geopend met 9 leerlingen.

Eerste leerlingen

Voor de cursus april 1948 tot maart 1949 (40 schoolweken) werden 13 leerlingen ingeschreven. In de loop van de volgende jaren sloten zich bij deze groep, die in 1952 eind-examen zou doen, nog 2 leerlingen aan, waarvan 1 meisje, Isolde Falkeisen. De tweede vrouwelijke leerlingen, Francien J. Soesbergen, volgde pas in 1965.

In 1952 behaalde een twaalfstal leerlingen het diploma. De drie beste leerlingen vergaarden ieder 99 punten uit 11 vakken. De vakken waren: natuurkunde, scheikunde, plantkunde, dierkunde, grond- en bemestingsleer, groenteteelt, fruitteelt, bloemisterij, plan-

tenziekten, boekhouden en bedrijfsleer. Verzuimd werd er in die tijd heel weinig. In een heel jaar waren er slechts 7 verzuimen voor ziekte en 6 om andere redenen. Iedere leerling verzuimde dus maar 1 dag per jaar!

De meeste correspondentie van de directeur was gericht aan de "Landbouw Onderwijs Commissie" (L. O. C.) van het U. L. G. Deze Commissie was dus in feite het schoolbestuur. Deze naam is gehandhaafd tot in 1968 het houten gebouw aan het Theo Thijssenplein betrokken werd. Op dat tijdstip werd de naam L. O. C. veranderd in Stichting Centrum voor Tuinbouwonderwijs te Utrecht en op de school kwam toen de naam Tuinbouwonderwijscentrum te staan. De voorzitter van het schoolbestuur was in 1949 Mr C. Th. E. Graaf van Lynden van Sandenburg te Neerlangbroek. De secretaris-penningmeester was Ir W. G. Bouwman te Soest. Lid: Joh. H. Ouwerkerk. De commissie van toezicht bestond uit: H. Oudhoff, tuinbouwer te Maarssen (voorzitter), G. Verhoef, tuinbouwer te Maarssen (secretaris), J. v. d. Linden, tuinbouwer te Vleuten, R. Gondelach, tuinbouwer te Vleuten, Joh. H. Ouwerkerk, tuinbouwer te Vleuten. Inspecteur in die tijd was Ir F. W. Honig, Den Haag (Min. L. V. V.).

Na veel correspondentie met het ministerie kwam er in die eerste jaren een schoolprogramma tot stand, goedgekeurd door de Directeur-Generaal van de Landbouw. Enkele punten hieruit:

Doel van de school: De Lagere Tuinbouwscholen hebben tot doel aankomende tuinbouwers en tuinarbeiders algemene ontwikkeling en vakkennis bij te brengen. Het onderwijs omvat de vormende vakken der lagere school, alsmede de beginselen der natuurwetenschappen, voorzover deze met de tuinbouw in verband staan en de beginselen van tuinbouw, daarbij rekening houdende met de aard van het tuinbouwbedrijf in de omgeving van de school en de beginselen der staatsinrichting en de landhuishoudkunde.

Het "Wapen van Maarssen"
Aanvang der lessen.

Regeling van het onderwijs: Het onderwijs wordt gegeven in vier achtereenvolgende klassen. In de eerste klas gedurende 40 weken en wel 2 dagen per week. In de tweede klas gedurende 40 weken en wel 1 dag per week. In de derde klas en vierde idem. Het aantal lesuren per dag bedraagt 5. Uit het huishoudelijk reglement:

Art. 6: De leerlingen mogen op het terrein der school en in het schoolgebouw niet roken, noch het op enige wijze verontreinigen.

Art. 8: Alle schade door een leerling aan de gebouwen, meubelen, de leermiddelen enz. toegebracht, moet door hem worden vergoed. Wordt de dader niet bekend, dan moeten de leerlingen in de betreffende klasse de schade gezamenlijk vergoeden.

Enkele cijfers uit de rekening en verantwoording van de ontvangsten en uitgaven van de exploitatie over het jaar 1949:

Ontvangsten

Voordelig saldo voor het Rijk	f 1287,20
Voordelig saldo voor de andere inkomsten	f 352,80
Ontvangsten Rijkssubsidie	f 6100,-
Schoolgelden	f 675,-
Gemeentelijke subsidies	f 456,-
Totaal	f 8871,-

Uitgaven

Salaris van het Hoofd	f 5200,-
Schoonhouden van lokalen	f 198,-
Aankoop en onderhoud van meubilair	f 13,-
Verwarming en verlichting	f 99,-

Bureaubehoeften en kleine uitgaven	f 16,68
Hulpmiddelen voor het onderwijs	f 134,88
Reizen van het hoofd en begeleiden van excursies	f 98,31
Uitgaven voor gebouwen (rente,huur, onderhoud enz.	f 297,-
Administratie en bureaunkosten	f 145,71
Totaal	f 6202,58

Er zit een verschil in van een paar tientjes, dat ik niet kan achterhalen. Men werkte in die tijd dus wel erg goedkoop. Tegenwoordig kan je niet eens meer een kippenhok verwarmen en verlichten voor f 99,-. Ook de OPEC bestond nog niet. En wat te denken van een post hulpmiddelen voor het onderwijs t. b. v. f 134,88? Alleen een Overhead-Projector kost al het tienvoudige!

Per 6 oktober 1951 werd als tijdelijke leerkracht (tevens de eerste leraar) aangesteld W. van Brummelen, Vinkeveen. Hij verdiende f 3,50 per uur!

Overplaatsing van de school naar Oud-Zuilen: Op 1 juli 1952 komt het gebouw "Salem", een voormalige uitspanning aan de Daalse weg beschikbaar en beginnen daar de lessen. De officiële opening vindt plaats op 8 oktober 1952. Deze "school" bestond aanvankelijk slechts uit 1 klaslokaal. Daar, zoals we gezien hebben, de eerste, tweede, derde en vierde klas resp. 2, 1, 1, 1 dag(en) naar school gingen, en er nog geen praktijklessen binnen waren, was dit dan ook voldoende. In die tijd was het beroep van de ouders van de leerlingen grotendeels agrariër, in tegen-

stelling tot heden.

Het examen in die tijd was een schoolexamen, in tegenstelling tot heden, waar het examen landelijk en officieel is. De cijfers werden bepaald aan de hand van een aantal schriftelijke opgaven en een vaste norm voor slagen was er niet. Wel moest de Inspecteur zijn goedkeuring aan de beslissing van de directeur geven. Op de dag van de diploma-uitreiking verscheen iedereen keurig in het pak. Spijkerbroeken werden toen nog niet gedragen. Voor de vorm werden dan door de directeur nog enkele vragen aan de reeds geslaagde kandidaten gesteld of wel enkele kandidaten hielden een praatje. Zo vermeldt het jaarverslag 1954 een lezing over Cyclamenteelt, Tomatenteelt en Fruitteelt. Dit kwam overeen met de 3 richtingen van de school destijds, namelijk Bloementeel, Groenteteelt en Fruitteelt.

De directeur in de jaren 50 werd niet erg verwend met leermiddelen. Met een flanelbord en gratis te verkrijgen filmstrips was hij al erg blij. Chemicaliën voor het scheikunde-onderwijs zijn wel aanwezig, evenals een microscoop en een serie wandplaten, maar daar blijft het dan ook bij. Pas aan het eind van de jaren 50, bij het invoeren van het 5-5-4-3 systeem (d. w. z. 1e, 2e, 3e en 4e klas resp. 5, 5, 4 en 3 dagen per week naar school), werd een handvaardigheidslokaal ingericht en kreeg de school een radio en een platenspeler.

In het schooljaar 1955/56, nog steeds aan de Daalse weg, wordt een hand- en vakvaardigheidslokaal ingericht en een leslokaal aangebouwd. Het hand- en vakvaardigheidslokaal was nog zeer primitief. Het hout werd op zolder opgeborgen en daar stond ook een deel van het Archief van het U. L. G. Men moest die zolder bereiken via een soort Vlisotrap en het mopje was de handvaardigheidsleraar, als die op zolder was, op te sluiten als hij boven was, door de trap op te hijzen.

Tot en met de cursus 1956/57 is de Heer van Donk het enige personeelslid, geholpen door een tijdelijke kracht. Dit was de opvolger van de Heer van Brummelen, de Heer M. Koolstra. Een jaar later treedt de Heer F. J. Polderman in dienst, die als handvaardigheidsleraar opgevolgd wordt door de Heer J. Z. de Bruin, die de school jaren lang zou dienen. In het schooljaar 58/59 komt de eerste vaste theorieleraar, de Heer P. Scheygrond. Het aantal leerlingen bedraagt in dat jaar 47. Er wordt nog geen praktische vakvaardigheid gegeven. Pas in 1964 wordt de heer C. Pater Jzn. als fruitteeltleraar aangesteld en in 1965 de Heer J. W. Fransen

als bloementeeltraar.

Na 4 mei 1954 was de voorzitter Jhr. Mr. L. A. Quarles van Ufford en de secretarispenningsmeester Ir W. G. Bouwman. In 58/59 is de voorzitter Jhr. Mr. W. H. de Beaufort en de secretaris de Heer J. D. van Zijtvelde. Het U. L. G. is gevestigd Stationsdwaarsstraat 8 te Utrecht. Beide laatstgenoemde Heren heb ik als waarnemend en adjunct-directeur persoonlijk meegemaakt en ik geloof wel te mogen zeggen, dat hun visie, samen met de rest van het bestuur, de stuwende kracht is geweest de school te maken tot wat ze nu is. Vele bezoeken aan Den Haag waren hiervoor nodig.

In 1959/60 koopt het U. L. G. een stuk grond achter de school voor uitbreiding. De gemeente weigerde toestemming voor nieuwbouw en een direct gevolg is, dat het bestuur uit gaat kijken naar een andere gemeente voor nieuwbouw.

Oud-Zuilen 1960-1967

In 1962/63 bestaat het personeel uit de Heren J. van Donk, P. H. A. Smulders, J. Broer en J. Z. de Bruin.

De pionier, de Heer J. van Donk ging per 1 januari 1963 met pensioen en overleed op 23 november 1967. Zijn opvolger is de Heer T. Lasthuis, die maar kort bleef en veel ziek was. De Heer Smulders vertrekt en wordt vervangen door ondergetekende. In 1964 wordt de Heer W. Dijkstra benoemd in plaats van de Heer J. Broer en in 1965 wordt de Heer G. Rutgers aangetrokken. Laatstgenoemde is nog steeds aan het Tuinbouwonderwijscentrum verbonden en daarmee de oudst (in dienstjaren) gediende aan het C. T. U. Het aantal leerlingen bedraagt 83. In teamverband werden alle leerlingen jaarlijks thuis bezocht en ook de nieuwe leerlingen werden, voordat ze op school kwamen, thuis bezocht. Ik zou de tegenwoordige leerkrachten niet genoeg op het hart willen drukken, hoe belangrijk dit is. Het 5-5-4-3 systeem is al ingevoerd. Het voert me hier te ver steeds alle geslaagde kandidaten en slagingspercentages te vermelden, maar in het archief van het C. T. U. is alles bewaard. Een complete oud-leerlingenlijst is aanwezig. Tot een geslaagde reünie is het nooit gekomen, ofschoon daar wel pogingen toe gedaan zijn. Behalve in de reeds eerdergenoemde lokalen werd ook les gegeven in het oude gemeentehuis van Zuilen. Het lokaal was riant gelegen aan de Vecht bij de Vechtbrug. Deze verspreide ligging van lokalen, waar later nog een lokaal in een lagere school aan de J. van Uitenbogaertstraat 19 te Utrecht en een woonschuit aan de Vecht kwam,

Van de heer J. C. Koot, thans medewerker plantsoenendienst te Maarssen en een van de drie beste leerlingen van het eerste uur ontving ik bijgaande foto:
Zittend van links naar rechts: Visser, V. d. Steen, Kapteijn, J. C. Koot, Plomp. Staand van links naar rechts: Isolde Falkeisen, Bekker, Van Bovenkamp, Bos, J. N. Koot, V. d. Steen, Van Duuren en directeur Van Donk.

gaf wel onrust in het onderwijs. Het mopje was natuurlijk de woonboot los te gooien. Na een weekend waren meestal alle ruiten van de woonboot ingegoooid en er werd gestookt met een potkachelkje. Eén van de leerlingen, Cor van Lingen, kwam iedere dag een uur eerder op school om dit aan te maken. Ook in het "hoofdgebouw" aan de Daalse weg ging het gemoedelijk toe. Nauwelijks waren de eerste lessen begonnen of de melkboer belde luid op straat, dat hij gearriveerd was en de les werd onderbroken om de leerlingen in staat te stellen hun inkoop te doen. Dit was historisch gegroeid en ze kwamen uit alle delen van de provincie. Sommigen waren bijvoorbeeld kort na middernacht opgestaan om sla te snijden. Als de klas weer tot rust gekomen was, kwam mevrouw Van Bart of mevrouw Achterberg een heerlijk kopje koffie met een nog lekkerder koekje aan de leraren in de klas brengen. De families Van Bart en Achterberg woonden in hetzelfde gebouw als de school en maakten de school ook schoon. Overigens hebben de leerlingen van deze onrust geen last gehad, want het zijn

allen flinke kerels (en lieve meisjes) geworden met goede banen, en ik kom ze nog bijna dagelijks tegen. Voor het toen enige meisje op school was geen toilet aanwezig, maar in geval van hoge nood mocht ze bij de familie Van Bart van het toilet gebruik maken.

Gedurende langdurige ziekteperiodes van de Heer Lasthuis trad ondergetekende op als waarnemend directeur. Van enige vermindering van lesuren voor deze taak was geen sprake en een niet geringe administratie was annex. Toch denk ik met plezier aan de tijd terug. Het teamwerk met leraren en bestuur en commissie van toezicht was perfect. In 1965 wordt de Heer Jac. de Bruyn benoemd als directeur en dat was feitelijk het begin van het einde van de Maarssense periode van de school. In september 1967 wordt het nieuwe, semi-permanente gebouw Theo Thijssenplein 32, betrokken. De officiële naam Stichting Centrum Tuinbouwonderwijs betekent ook, dat we geïntegreerd worden met de vakschool voor bloemsierkunst en de Hoveniersvakschool en ook de Tuinbouwschool in Vleuten van de ABTB

wordt hierin opgenomen. De Heer Jac. de Bruyn gaat 15 september 1970 met pensioen en wordt opgevolgd door de Heer W. Tromp, die met enorme werkkraft, uiteraard steunende op de degelijke fundamenten van zijn voorgangers en samen met zijn personeel, de school gemaakt heeft tot wat ze nu is, twee grote gebouwencomplexen met tuinen in Utrecht Noord.

Naschrift

Ondanks de ruime plaats, die ik van de eindredakteur kreeg toegewezen, zult U begrijpen, dat ik niet iedereen, die iets voor de school gedaan heeft, heb kunnen noemen. Steeds weer waren er in moeilijke perioden mensen, die geheel belangeloos, of ze nu in het bestuur of in de commissie van toezicht of in de praktijkcommissie zaten tijd aan

hun bedrijf of winkel, waar ze ook broodnodig waren, onttrokken om de school te helpen. Vaak waren ze tegelijkertijd ouders van onze leerlingen. Er waren zeer bekwame lieden onder en ik moet me inhouden hun namen niet te noemen, want ik zou anderen misschien weer tekort doen. Lezers, zou ik willen vragen, als er eens een beroep op U gedaan wordt in deze tijd om in een bestuur te gaan zitten of iets dergelijks, doe het dan ondanks Uw drukke werkzaamheden, want de samenleving heeft U nodig.

Als U reacties heeft op dit artikel of mij documenten kunt leveren voor het schoolarchief, neemt U dan, liefst schriftelijk, contact met mij op.

Klokjeslaan 92

B. Kruik.

Genealogische gegevens over enige Maarssense families III

De familie Van Ieperenburg

Waarschijnlijk is de "Ieperenburg" een boerderij, waar Arie, geboren in 1783 in De Bilt zijn familienaam aan ontleende. Hij kwam naar deze streken, waarschijnlijk als watermolenaarsknecht, alhoewel hij in de bevolkingsregisters aangeduid wordt als werkmans en arbeider. In ieder geval huwt hij in 't begin van de 19e eeuw met de Zuilense watermolenaarsdochter Marie Griffioen (ook wel Marritje genoemd). De familie Griffioen was een watermolenaarsgeslacht, dat we in die tijd op diverse molens in westelijk Utrecht aantreffen. Voordat Arie zich in Maarsseveen vestigt, waar hij op 11. 12. 1867 zou overlijden, woont hij eerst nog in Wilnis, waar zijn oudste kind Jacomijntje werd geboren en daarna in Loenen. Hier werd het tweede kind Neeltje geboren. In beide plaatsen was de watermolen bemand met een Griffioen. De daarop volgende kinderen - twee zoons - worden te Zuilen geboren, te weten Jacobus (25. 2. 1815) en Arie (22. 10. 1817). Als echter op 17. 6. 1820 de dochter Adriana Christina het levenslicht aanschouwt, woont hij aan de Oude Buurt in Maarsse. Het is mij niet bekend, waar we deze "Oude Buurt" moeten zoeken. Later vestigt hij zich in de Heerenweg te Maarsseveen. Als beroep vinden we dan in het bevolkingsregister vermeld "werkmans" en "arbeider". In de Heerenweg woont hij nog als hij op

11. 12. 1867 voorgoed de ogen sluit. Voor ons zijn echter alleen van belang de beide zoons Jacobus en Arie. Beiden huwen een meisje uit Westbroek, Jacobus op 20-11-1838 met Ariejaantje Versteeg en Arie op 27-11-1840 met Maria Broekhuizen. Een jaar later is hij echter al weer weduwnaar, want Maria overlijdt na de geboorte van het eerste kind. Dit kind, ook een Arie, overleeft de moeder vijf jaar. Anderhalf jaar na het overlijden van Marie huwt de weduwnaar de zuster van Marie, namelijk Hendrikje, die nog elf jaar ouder was dan haar overleden zuster. Dit huwelijk werd gesloten 3 juni 1843 te Maarsseveen. Een kind had zij hem toen reeds geschonken, wat echter 27 dagen na hun huwelijk reeds overleed, nauwelijks een half jaar oud. Zij zou hem echter nog tien kinderen schenken, waarvan er echter maar drie volwassen zouden worden. De meeste stierven voor zij een jaar oud waren. Van de drie die de kindersterfte mochten overleven, had de zoon Jacobus (de andere twee waren meisjes) dezelfde trieste ervaring als zijn vader. Nadat hij op 29-5-1874 te Maarsseveen met Gougje Verhoef was getrouwd, overleed zijn vrouw in het kraambed van het tweede kind op 15-11-1875. Hij trad daarop voor de tweede maal in het huwelijk op 12-5-1876 met Neeltje Sodaar. Deze schonk hem nog zes

kinderen, waarvan vier zoons, die na aanvankelijk het beroep van visser uitgeoefend te hebben, zich met meer of minder succes op de tuinbouw toe gingen leggen. Eén van hen wist nog een speciaal soort aardbei te kweken, die de naam "Roem van Ieperenburg" zou ontvangen.

Omdat de vrouw van Jacobus (Ariejaantje Versteeg) Rooms-Katholiek was, werden de

kinderen Rooms opgevoed, dientengevolge is thans nog de ene tak Protestant en de andere Rooms-Katholiek. Van deze laatste tak is een loot naar Vinkeveen vertrokken en beoefent daar nu de tuinderij, het beroep, dat door de meesten, ook thans in de Heerenweg, nog uitgeoefend wordt.

R. Pos.

Snippers van de Redactietafel

Afstandswijzer Niet alleen in oude almanakken maak ook in oude officiële uitgaven van Rijk en Provincie kom je regelmatig afstandswijzers tegen. In het Provinciaal blad van Utrecht van 1845 staat zo'n algemene aanwijzing van de afstanden, waarop de verschillende steden en gemeenten in de provincie Utrecht van de stad Utrecht gelegen zijn. Men zoekt op zo'n aanwijzing vergeefs naar getallen, die de afstand in kilometers aangeven. Men gebruikte geen lengtemaat maar een tijdmaat en gaf het aantal uren aan dat men nodig had om de afstand te lopen. Hoever lag nu Maarssen van Utrecht? Antwoord: 1 1/4 uren; Maarssenbroek: 1 1/2 uren; Breukelen: 2 1/4; Haarzuilens: 2 uren; Loenen: 3 uren; Kockengen: 3 uren. De verst verwijderde plaats in de provincie, Veenendaal, lag op 6 3/4 uren van de stad. De afstanden zijn nog even groot, maar ze worden niet meer of zelden gelopen. Een andere tijd, een ander tempo!

AFSTANDWIJZER VANUIT DE STAD UTRECHT GEREKEND:

Steden en gemeenten:	Uren afstands van de hoofdplaats
Abcoude - Baambrugge	4 1/4
Abcoude - Proostdijle	4 3/4
Achttienhoven	1 1/4
Amersfoort	3 3/4
de Bildt	3/4
Harmelen	2

Op deze wijze werden van 91 steden en gemeenten de afstand tot Utrecht aangegeven. Vele kleine gemeenten zijn opgelost in naburige grotere gemeenten. De meeste lezers zullen veel moeite hebben om alle volgende gemeenten alsnog te situeren. We geven ze aan met de "uren afstands": Duits - 5; 's Gravesloot - 3 1/4; Gerverskop - 2 3/4; Oudhuizen - 3 3/4; Oudwulven - 1; Ruwiel - 3; Teckop - 3; Wulverhorst 3 1/2 en Zeventer - 4. Die naburige gemeenten zijn: Duits bij Bunschoten, 's Gravesloot bij Kamerik, Gerverskop en Teckop bij Harmelen, Oudhuizen bij Wilnis, Oudwulven bij Houten, Ruwiel bij Breukelen, Wulverhorst bij Linschoten en Zeventer bij Jaarsveld.

Koning Willem I wordt wel de Besluitenkoning genoemd. Tijdens zijn regeerperiode 1815 - 1840 was de macht van het parlement gering. Pas na 1848 moesten de ministers verantwoording afleggen aan het parlement. Willem I kon, buiten het parlement om, belangrijke beslissingen nemen en bij Koninklijk Besluit bijvoorbeeld de salarissen van ambtenaren verlagen. In 1831 moet de schatkist zoveel mogelijk "verlicht" worden, toen zijn beleid met betrekking tot de Belgische opstand vele miljoenen vergde.

Het Koninklijk Besluit van 10 februari 1831 kondigde de salarisvermindering aan, die naar huidige begrippen in tweeërlei opzicht progressief genoemd mag worden. Zij die minder dan f 1000 's jaars verdienden, kregen geen korting, verdiende met tussen f 1000 en f 1500 dan was de korting 4%, tussen f 1500 en f 2500 8%, tussen f 2500 en f 3000 10 % en zo olopend: tot boven de f 5000 20%!!

Fabrieken

Op een staat waar fabrieken staan geregistreerd die in de provincie Utrecht in 1864 voorkwamen, vinden we bij Maarssen:

1 Steenbakkerij, liggende aan de Zandweg, eigenaar J. C. Werninck. Daar werkten 11 mannen, 4 vrouwen, 7 jongens en 3 meisjes, die respectievelijk f 7,50, f 3,-, f 3,- en f 1,50 per week verdienden.

1 Pannenfabriek, eigenaar A. C. Voorsteegh, waar 14 mannen, 3 vrouwen en 5 jongens werkten, die respectievelijk een weekloon hadden van f 6,-, f 3,- en f 2,40.

Zuilen (nu behorend bij Maarssen) had 3 steenbakkerijen en 4 pannen- en tegelfabrieken: te weten:

Steenbakkerij van weduwe Veeren, 19 mannen, 7 vrouwen, 4 jongens en 2 meisjes.

Steenbakkerij van J. C. Westerwoudt, 17 mannen, 5 vrouwen, 3 jongens en 3 meisjes.

Steenbakkerij van J. C. Plomp, 16 mannen, 6 vrouwen, 4 jongens en 3 meisjes.

Pannen- en tegelfabriek van J. C. Plomp, 15 mannen, 2 vrouwen, 2 jongens en 1 meisje.

Pannen- en tegelfabriek van G. de Lange, 11 mannen, 1 jongen en 1 meisje.

Pannen- en tegelfabriek van J. Voorsteegh, 11 mannen, 1 vrouw, 1 jongen en 1 meisje.

Pannen- en tegelfabriek van wed. Voorsteegh, 13 mannen, 1 vrouw, 2 jongens en 1 meisje.

Het loon in Zuilen was gemiddeld voor mannen f 5,- per week, voor vrouwen f 2,50, voor jongens f 3,- en voor meisjes f 2,-.

Dertig jaar geleden spraken we met de toen ruim 90-jarige K. van Bart, die op zo'n steenbakkerij had gewerkt. Hij maakte ons duidelijk, dat het loon beslist ontoereikend was om daarvan met zijn gezin te leven. Het redmiddel was toen het verbouwen van groenten en aardappelen voor eigen gebruik. Dit betekende dat in de zomermaanden na een 12-urige werkdag, de arbeid op het land werd voortgezet tot de duisternis viel. De arbeid bij de ovens ging ook 's nachts door. Van Bart vertelde dat zijn bed soms onbeslapen bleef, als hij nachtdienst had gehad.

J. F. B. en D. D.

Capita Selecta

UIT DE GESCHIEDENIS VAN HET STICHT

De Stichtse Culturele Raad organiseert in maart 1980 op 4 dinsdagavonden, in samenwerking met de Utrechtse Volksuniversiteit, een lezingenserie over de geschiedenis van het Sticht.

4 maart - periode tot 1000: mw. dr. M. van Winter, wetenschappelijk medewerker R. U. Utrecht.

11 maart - 11e, 12e, 13e eeuw: dr. C. Dekker, rijksarchivaris in de provincie Utrecht.

18 maart - 14e en 15e eeuw: dr. S. B. J. Zilverberg, wetenschappelijk hoofdmedewerker G. U. Amsterdam.

25 maart - 16e en 17e eeuw: drs. H. Leeuwenberg, wetenschappelijk archiefmedewerker Rijksarchief Utrecht.

Plaats: Volksuniversiteit, Nieuwegein 41, Utrecht.

Tijd: 20.00 uur.

Deelnemersprijs: f 16,- voor 4 avonden.

In verband met de grootte van de zaal kunnen 100 personen aan de serie deelnemen.

Leden van Historische Kringen in de provincie Utrecht kunnen zich opgeven bij de Stichtse Culturele Raad door de deelnemersprijs over te maken op giro 17 39 31 of rekeningnummer 21.84.69.136 van de Amrobank in Utrecht t. n. v. Stichtse Culturele Raad, Mariaplaats 51, Utrecht, onder vermelding van cursus geschiedenis 1980.

De ontvangst van het verschuldigde bedrag betekent inschrijving voor de cursus.

Mocht de cursus reeds volgeboekt zijn, dan krijgt U daarvan bericht en wordt het geld teruggestort.

**. MEER
AUTO
VOOR
UW
GELD !**

UW FORD DEALER IN DE VECHTSTREEK

Autobedrijf Roeleveld BV

**Gebruikte
Wagens**

**MAARSSSEN - STRAATWEG 2 - 4
TEL. 03465 - 62541**

**BREUKELN - STRAATWEG 109
TEL. 03462 - 3944**

Het Zwarte Schaap - Antiquiteiten B.B.

Antiek heeft een eigen karakter. Tijdloos. Niet aan mode gebonden, chic, stijlvol. Veel mensen dwalen graag door onze zaken, waar bereikbare idealen wachten. U bent er van harte welkom.

Hollands, Frans en Engels antiek, o. a. meubelen, zilver, prenten, oude Perzische tapijten, litho's (o. a. W. van Leusden), enz.

Lexmond

**Lakerveld 106
Tel. 03474 - 1628
(Oudeweg Vianen-Meerkerk)**

Maarssen

**Langegracht 48
Tel. 03465 - 60655
Vrijdagavond koopavond**

LID VAN DE NEDERLANDSE ORDE VAN ANTIQUAIRS

VOOR AL UW TRANSPORTEN

**INTERNATIONAAL TRANSPORT-
EN LIJNDIENSTBEDRIJF**

H. van Elst & Zoon

DIEPENDAALSEDIJK 10 MAARSSSEN

TEL. 03465 - 61298

TELEX 40960 ELST N.L.
